

BIJGESTELDE VISIE OP HET LEERGEBIED NEDERLANDS

Relevantie

Het leergebied Nederlands bevordert gelijke kansen voor alle leerlingen door hen in de gelegenheid te stellen een sterke taalbasis te ontwikkelen en op te bouwen van waaruit zij zich een leven lang kunnen blijven ontwikkelen. Leerlingen werken aan hun taalbasis door in betekenisvolle contexten gesprekken te voeren, te spreken, luisteren, lezen en schrijven. Hierbij is er ook aandacht voor de rol van beelden en gebaren als betekenisdragers. Het leergebied Nederlands doet recht aan de verschillende talen en taalvariëteiten die leerlingen kunnen beheersen. Deze talen en taalvariëteiten spelen een belangrijke rol als voertuig voor denkprocessen en communicatie, als drager van de identiteit en als belangrijke basis voor de algemene ontwikkeling en ontwikkeling van het Nederlands.

Een goede beheersing van de Nederlandse taal is van groot belang voor succesvolle participatie op school en voor volwaardige deelname aan de democratische samenleving waarin globalisering, digitalisering en technologische ontwikkelingen een grote rol spelen. Het Nederlands is de dominante omgangstaal in informele en formele situaties: de taal van het onderwijs, de overheid en de wet. Het leergebied Nederlands voorziet in de ontwikkeling van de beheersing van de standaardtaal (kwalificatie).

Ook draagt het leergebied bij aan de socialisatie van leerlingen. Leerlingen verwerven kennis en inzicht in de Nederlandse taal en cultuur, zodat deze in stand gehouden, overgedragen en verder ontwikkeld wordt. Ze worden ondersteund en uitgedaagd bij hun ontwikkeling tot actieve en kritische burgers. Leerlingen die zich thuis voelen in de Nederlandse taal zijn beter toegerust om op volwassen wijze hun verantwoordelijkheid te nemen in de samenleving (socialisatie).

Taal is een belangrijk middel om expressie te geven aan eigen ervaringen, gedachten en intenties. Leerlingen verwerven inzicht in hun taal en taalgebruik en leren reflecteren op hun eigen ontwikkeling als taalgebruiker, in relatie tot de ander en de wereld om hen heen. Ten slotte bevordert het leergebied de ontwikkeling van een positieve houding ten opzichte van talen, taalvariëteiten en culturen (persoonsvorming).

Inhoud

De inhouden van het leergebied Nederlands worden hieronder beschreven, uitgaand van Taal & communicatie, Taal & cultuur en Taal & identiteit. De samenhang tussen deze drie vormt binnen het leergebied Nederlands het uitgangspunt.

Taal & communicatie

Leerlingen komen op school structureel in aanraking met het Standaardnederlands en krijgen kansen zich daarin te ontwikkelen. Ze worden taalcompetent door in elke fase van ontwikkeling hun talige kennis, vaardigheden en attitudes uit te breiden en te verdiepen. De taalbasis die op deze manier ontstaat is een instrument om (verder) te leren.

Door middel van taal verlenen leerlingen betekenis aan de wereld en kunnen ze gevoelens, ervaringen, meningen en feiten onder woorden brengen, begrijpen, interpreteren, evalueren en/of nuanceren. Bij het leergebied Nederlands leren leerlingen communiceren in verschillende, betekenisvolle contexten. Ze worden gestimuleerd in hun taalproductie, eerst mondeling in interactie met elkaar en de leraar, later ook schriftelijk. Ze leren communiceren in interactie met elkaar, bijvoorbeeld om te kunnen samenwerken en problemen op te lossen. Leerlingen leren vanuit verschillende perspectieven over onderwerpen uit het eigen leergebied, andere leergebieden en een bredere maatschappelijke context te praten, lezen, schrijven en ernaar te luisteren.

Leerlingen verdiepen zich in teksten die rijk zijn aan inhoud en van goede kwaliteit zijn. Ze produceren en verwerken een breed scala aan gesproken, geschreven, digitale en multimediale teksten. Daarbij leren leerlingen gaandeweg hun communicatie af te stemmen op doel, publiek en context en leren ze steeds beter de juiste taalregisters te hanteren. Ook leren ze om kritisch en efficiënt om te gaan met de continue stroom aan (digitale) informatie in de samenleving, zodat ze goede informatieverwerkers worden. Leerlingen leren om doelgericht om te kunnen gaan met digitale media, inclusief nieuwe tekstsoorten en bijbehorende registers. Om doelgericht te communiceren, verwerven leerlingen steeds meer inzicht in hoe taal in elkaar zit en hoe taal betekenis creëert. Ook leren ze begrippen om systematisch over taalgebruik te denken en te communiceren.

Taal & cultuur

Leerlingen komen bij het leergebied Nederlands in aanraking met allerlei talige, culturele uitingen uit heden en verleden. Door deze verschillende uitingen te verkennen, te bespreken en zelf teksten te creëren, leren ze de cultuur of culturen waarin ze leven en andere culturen beter te begrijpen en er respectvol mee om te gaan. Cultuur is alles wat mensen denken, doen en maken en de betekenis die mensen vanuit hun eigen achtergrond daaraan geven. De talige en culturele bagage die leerlingen meekrijgen op school draagt bij aan een succesvolle participatie in de samenleving.

Het ontwikkelen van literaire competentie is een belangrijke taak van het leergebied Nederlands. Leerlingen leren om gesproken en geschreven literaire teksten te begrijpen, interpreteren, erover te communiceren, erop te reflecteren en er persoonlijke, historische en culturele betekenis aan toe te kennen. Onder literatuur verstaan we fictie, literaire non-fictie en poëzie. Andere culturele uitingen zoals film, theater, beeld en muziek kennen ook fictionele en narratieve kenmerken. Deze vormen kunnen benut worden in het literatuur- en taalonderwijs, bijvoorbeeld om aan te sluiten bij de belevingswereld van leerlingen, maar het uitgangspunt van het literatuuronderwijs blijft het geschreven woord. Leerlingen ontdekken de kracht en schoonheid van taal in allerlei talige uitingen. Het bevorderen van leesplezier en leesmotivatie is bovendien een belangrijke taak van het leergebied. Leesplezier en leesmotivatie zetten namelijk een positieve leesspiraal in gang: een leerling die graag leest, leest meer en beter en grijpt daardoor ook sneller naar een ander boek of een andere tekst.

Taal & identiteit

Taal is een drager van identiteit en vertolkt het geheel aan normen, waarden en opvattingen van een individu, groep en samenleving. Leerlingen verkennen en ontwikkelen door taal hun eigen identiteit en hun relatie tot anderen en kunnen hier woorden aan geven. Ze leren om expressie te geven aan hun eigen gedachten en ervaringen en maken door middel van taal hun intenties duidelijk. Leerlingen ontdekken en benutten hun talige kwaliteiten, ontwikkelen hun eigen voorkeuren en krijgen vertrouwen in hun eigen taalvaardigheid. Door taal leren ze hun gedachten, gevoelens en keuzes kenbaar te maken en toe te lichten, zoals eigen plannen en ideeën en ook hun school-, studie- en beroepskeuze.

Ook leren leerlingen dat ze een onderwerp of thema vanuit meerdere perspectieven kunnen bekijken. Ze leren die perspectieven herkennen, daarop te reflecteren en hun oordeel uit te stellen. Literatuur en andere talige, culturele uitingsvormen spelen daarbij een belangrijke rol. Het (voor)lezen van, kijken en luisteren naar, praten over en scheppen van taaluitingen draagt daarmee bij aan de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen.

Positie

Samenhang met andere leergebieden

Binnen het leergebied Nederlands is er naast aandacht voor Standaardnederlands ook aandacht voor de specifieke registers schooltaal (taal die leerlingen nodig hebben om op school te leren) en vaktaal (specifieke taal die leerlingen verwerven binnen de andere leergebieden en beroepen). Er wordt gericht gewerkt aan een sterke taalbasis die geschikt is voor het leren op school door een rijk taalaanbod, taalproductie en interactie. Verder speelt het leergebied een ondersteunende rol als het gaat om het bewustmaken van het bestaan van vaktaal bij leerlingen. Enerzijds door hen te helpen bij het identificeren van vaktaal en anderzijds door hen talige activiteiten en rijke teksten aan te bieden die aansluiten bij doelen van andere leergebieden.

Bij alle leergebieden zijn taal en taalontwikkeling van groot belang. Dat betekent dat in het onderwijs in de andere leergebieden aandacht is voor vakspecifieke taalontwikkeling: voor vakbegrippen en voor de taal waarmee de vakinhoud wordt vormgegeven. Daarom worden talige doelen in de curricula van alle leergebieden uitgewerkt en worden leerlingen in alle leergebieden door de leraar ondersteund in hun taalontwikkeling.

De inhouden en vaardigheden bij het leergebied Nederlands komen voor een belangrijk deel overeen met de inhouden en vaardigheden van het leergebied Engels/Moderne vreemde talen (MVT). Ook daar staat de ontwikkeling van talige en culturele competenties centraal. Daarom worden de dwarsverbanden tussen de curricula uitgewerkt.

Doorlopende leerlijnen

De basis voor de taalontwikkeling van een leerling wordt gelegd in de thuisomgeving en in de voorschoolse periode. Het is belangrijk om te constateren dat deze basis voor leerlingen verschillend is. Voor leerlingen met een beperkte Nederlandse taalvaardigheid moet het taalaanbod op school en specifiek bij het leergebied Nederlands niet worden verarmd. Deze leerlingen moeten juist op maat worden ondersteund bij het zelf produceren van rijke taal en het leren begrijpen van taal en teksten. Ook voor leerlingen met een goede beheersing van het Standaardnederlands is het van belang dat ook zij blijvend worden uitgedaagd hun taalvaardigheid te versterken.

De taalontwikkeling van leerlingen verloopt cumulatief: in elke fase van ontwikkeling is er sprake van een combinatie van verwerving van nieuwe talige kennis, vaardigheden en attitudes en van verdieping van bestaande kennis, vaardigheden en attitudes. Kennis en vaardigheden worden opgebouwd volgens de dimensies van concreet naar abstract, van eenvoudig naar complex, minder naar meer en van begeleid naar zelfstandig. In elke fase van de taalontwikkeling spelen een rijk taalaanbod, taalproductie en een multiperspectivische benadering van onderwerpen een grote rol. Leerlingen werken in interactie aan een sterke taalbasis, waarbij (tijdelijke) ondersteuning van leerlingen bij het versterken van hun taalvaardigheid van belang is.

Het aanbod binnen het leergebied Nederlands bereidt leerlingen voor op doorstroom naar passend vervolgonderwijs, beroep of dagbesteding. Daarbij wordt recht gedaan aan de eigenheid van de verschillende onderwijssectoren en aan de talenten en mogelijkheden van leerlingen. Leerlingen krijgen de mogelijkheden om zich vanuit talenten, interesses en leerbehoeften te ontwikkelen. Op die manier kunnen leerlingen hun individuele kwaliteiten optimaal benutten, zich kwalificeren voor de overgangsmomenten en zich ontwikkelen tot taalcompetente deelnemers aan de samenleving, met een open houding tegenover variatie en verandering in taal en cultuur.